

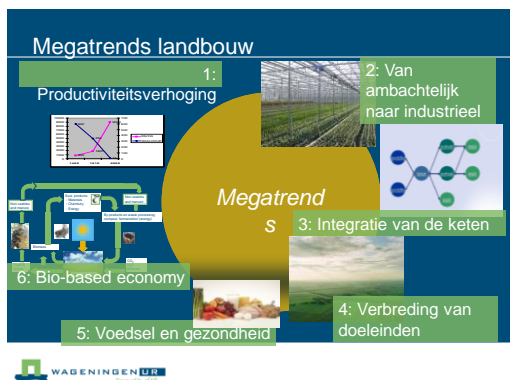
Negende informatiedag voor senioren.

Op 13 april jongstleden kwamen de seniordierenartsen voor de negende keer bij elkaar in Boerderij Mereveld te Utrecht. De belangstelling was groot. Dagvoorzitter Jan Peelen kon 110 oud-dierenartsen welkom heten.

Het spits werd afgebeten door Frans X. Cremers, voorzitter van de Commissie Senioren met een kort betoog over 'Het Platform Senioren trekt verder'. Na een terugblik op het ontstaan van het Platform kondigde hij zijn terugtreden aan en de benoeming - op voordracht van de Commissie door het bestuur van de KNMvD - van Hylke Jorritsma tot voorzitter en Koos Verhoeff en Emmy Bijleveld-Huussen tot lid van de Commissie. De zaal reageerde met een warm applaus.

De hoofdspreker van de morgen was Prof. dr. ir. Rudy Rabbinge over 'Duurzame landbouw en voedselzekerheid'. De heer Rabbinge is afgestudeerd als plantenziektkundige en was. resp. is hoogleraar in Berkeley, Leuven en Wageningen. Hij vervulde diverse functies zowel in de private sector als publiekelijk bijv. bij de KNAW, NWO en WRR; hij was ook enige tijd lid van Provinciale Staten in Gelderland en van de 1^e Kamer. Hij is sterk internationaal georiënteerd. Zijn verhaal trekt veel aandacht omdat hij voorstander is van zowel duurzame als intensieve landbouw, d.w.z. een combinatie van twee uitersten. In zijn Cornelis Lely Lezing 2010 bijv., claimt hij dat het bestaande landbouwareaal op duurzame manier voldoende voedsel kan produceren, zelfs bij meer dan verdubbeling van het aantal wereldburgers. Daarvoor is innovatieve kennis nodig en een krachtig, efficiënt beleid van de overheden. Meer sturing m.b.t. gebruik van pesticiden en antibiotica en meer rationele inzet van subsidiegelden zijn belangrijk. Zijn betoog is te raadplegen op <http://www.cornisleylezing.nl/verslag%202010.klein.pdf>.

Gezien deze referentie kan ik me hier beperken tot enkele hoofdlijnen.

Achtergrond van het verhaal vormt een zestal megatrends in de landbouw.

1. De productiviteitsontwikkeling vanaf 1400 tot nu laat een ware aardverschuiving zien. De tarweproductie per ha. is gedurende 6 eeuwen meer dan 11 x zo groot geworden en de benodigde arbeid hiervoor 50 x minder, bijv. in Flevoland!!
2. Industriële landbouw speelt zich o.a. af in de kasteelt, waar voeding en controle op ziekten en plagen zodanig plaats vinden, dat geen gebruik meer hoeft te worden gemaakt van pesticiden.
3. De integratie van de keten staat bekend als 'van de grond tot de mond'. Er is sprake van ketenomkering: de *retail* dicteert en niet de beginproducent, de boer. Kwaliteit, voedselveiligheid en gemaksvvoedsel zijn bepalend.
4. Verbreding van doeleinden betekent o.a. geen vervuiling, geen verspilling, diervriendelijkheid en behoud van een aantrekkelijk landschap.
5. Koppeling aan gezondheid hoort hier ook bij, denk aan het Italiaanse dieet met groente, fruit, vis en knoflook! Het *tracking en tracing* systeem (m.b.v. barcodes) is belangrijk om de bron van residuen op te sporen.
6. De *biobased economy* is sterk innovatief. De plant wordt een soort fabriek van op bio-gebaseerde producten; vooral de bioraffinage is van betekenis. De *12 F-en* geven een idee van de mogelijkheden op gebieden als gezondheid, mode, voeding en energie: Pharmaceuticals, Flagrances, Functional molecules, Flavours, Flowers, Fruits, Fresh vegetables, Food crops, Fodder, Fermentation products, Fibers, Fuel.

Uitdagingen, die duurzame ontwikkeling bevorderen, zijn vooral: voedselzekerheid (*uitbannen*

van honger), klimaatverandering (*verwoestijning, overstroming, verzouting*), voeding en gezondheid (*obesitas, allergie, anti-oxidanten*), zorg voor de planeet (*natuur, biodiversiteit, broeikasgas*), biobased economy (*zie eerder*).

Waar liggen nu de belangrijkste kansen en bedreigingen?

Bedreigingen zijn:

- Bepaalde blokkades in ons denken, zoals niet 'de vrije markt volgen', maar bescherming bieden binnen de EU via subsidies aan de landbouw.
- Frustrerende taboes op de z.g. agroproductieparken, waardoor de metropolitaanse landbouw onmogelijk wordt. Meer dan de helft van de wereldbevolking woont nu al in grote steden (bijv. de Noordwest Europese Deltametropool) en dat percentage neemt in de nabije toekomst sterk toe.
- Vertroebelende paradoxen, zoals het afschaffen van EU-subsidies en tegelijkertijd het subsidiëren van zaken als de biologische landbouw of het winnen van bio-energie op de akker.

En wat zijn de kansen?

- Als we in staat zijn de genoemde bedreigingen op te heffen lijkt 'alles goud wat er blinkt'!
- Kennis is niet alleen nodig aan de basis, maar ook op beleidsniveau. De productie kan namelijk worden verdubbeld, de honger teruggedrongen, de biodiversiteit behouden en het milieu gespaard op het moment dat meer rationele keuzes worden gemaakt. *Kracht door kiezen, kiezen voor kracht* luidt dan ook het motto!
- De genoemde megatrends moeten in positieve zin worden beïnvloed.
- Bij de verbreding van maatschappelijke doelen moet aan belangrijke randvoorwaarden worden voldaan.
- Voedselkwaliteit en -veiligheid moeten worden bevorderd.

Samenvattend: er is nog een afstand af te leggen, maar de toekomst is hoopgevend en deze visie verdient daarom brede aandacht. Een mooie taak voor een wetenschapsjournalist!

Maatschappelijke doelen en randvoorwaarden

- Dierenwelzijn
- Milieueffecten
- Medicijngebruik
- Antibioticagebruik
- Integriteit dier

Tijdens het middagprogramma vertellen de collegae drs. Rob Back, drs. Jan Togtema en drs. Hylke Jorritsma over 'Ervaringen van dierenartsen in buitenlandse projecten'. Zij illustreren hun verhalen met prachtige, informatieve dia's. Het is teveel om hier integraal te verslaan, vandaar enkele hoofdlijnen.

Rob Back: PUM Netherlands Senior Experts werd meer dan 30 jaar geleden opgericht op initiatief van VNO-NCW. PUM adviseert o.a. ondernemers in het MKB in ontwikkelingslanden en opkomende markten en zet vrijwilligers (senior experts) in, die bruikbaar advies geven bij bedrijven in 70 landen, in 75 sectoren van de economie. In 2010 was dat het geval in 2099 projecten. Er staan nu meer dan 3200 senior experts bij PUM ingeschreven waaronder ruim 30 dierenartsen. Het meeste geld komt van de Nederlandse overheid.

Als gevolg van de publicatie van het Rapport van de Wetenschappelijk Raad voor het overheidsbeleid over 60 jaar ontwikkelingshulp en als gevolg van het beleid van het nieuwe kabinet werkt PUM aan een nieuw beleidsplan. Hierin staat dat 400 projecten in O. Europa worden stopgezet en dat naast missies voor marktrelevant beroepsonderwijs een speciaal programma wordt uitgevoerd in 33 landen waar Nederland een speciale ontwikkelingsrelatie mee heeft. Projecten onder dit programma lopen langer (2-3 jaar) door. Ontwikkeling van de agrarische sector blijft van belang.

Tot slot nog enkele persoonlijke ervaringen van de sprekers.

Jan Togtema benadrukte dat de breed opgeleide senior dierenarts van de 70-er jaren met zijn praktische kennis en ervaring veel kan betekenen voor de ontwikkeling van de agrarische sector in derde wereldlanden.

Hylke Jorritsma: stoppen met een actieve loopbaan en dan je kennis delen met mensen in bepaalde landen is een uitdaging. Culturen en mensen ontmoeten is daar een onderdeel van.

Voeding, voortplanting en herd management zijn over het algemeen de problemen. Ook bedacht zijn op corruptie (de kengetallen zijn plooibaar naar gelang er subsidie wordt verstrekt)!

Rob Back: na vele missies word je zeventig en dan zegt PUM 'stop'. Wat een stuk levenservaring en kennis van verschillende landen en leefgewoonten heb je *'als extra'* mogen toevoegen aan dat wat je al meedroeg na je werkzame leven!

Jaap van Leeuwen, senior dierenarts.